

Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том XIV: *Методологія і теорія психології*. – Випуск 1. Київ– Ніжин. Видавництво « ПП Лисенко М.М.». 2018. – С.222-232.

3. Richardson G. E. *The metatheory of resilience and resiliency* / G. E. Richardson // *Journal of clinical psychology*. – 2002. – Vol. 58(3). – P. 307-321

Тези надіслані 17 лютого 2019 р.

Микитюк Оксана Романівна

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УТВЕРДЖЕННЯ СИЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ (ЗА ТВОРАМИ ДМИТРА ДОНЦОВА)

Мета трибуна, політика, публіциста, мислителя та теоретика українського націоналізму Дмитра Донцова – побудувати духово сильну українську державу. Над втіленням цього завдання він працював усе своє життя, оскільки був організатором та керівником Союзу Визволення України (СВУ), активним дописувачем української, німецької, австрійської, канадійської преси, видавцем «Літературно-наукового вісника» (та «Вісника»), що згуртувало довкола його постаті потужне інтелектуальне ядро творців української державности. Відтак своїми численними творами він виховав покоління борців, що згодом утворили армію УПА. Крім того, Д. Донцов змінив оптику розуміння української нації, бо з нації-жертви він формує націю-воїна, націю-месника, націю-переможця. Тому важливо простежити, які психологічні та мовні чинники впливають на формування державотвірного світогляду.

1. Найвиразніша методика Донцова-публіциста – це творення слів-куль, які пронизують читача своєю впевненістю і психологічно налаштовують на перемогу. Своє вміння висловлюватися гостро, коротко, чітко, недвозначно він використовує в численних працях. Наприклад, мега важливим завданням для Дмитра Донцова було сформулювати ідею творення керівної верстви, відтак визначення принципу її формування вкрай просте: «Активна верства, що об'єднує націю, вийде не з *вибору*, а з *добору*» [4, с. 162]. Варто звернути увагу на психологічно вмотивований паронімний аспект: *вибір* – *добір*. В іншому постулаті мислитель наголошує на лексемах *певність*, *віра*, *зневіра*, *сумнів*: «Нація повинна мати *певність* та *віру*, а не *зневіру* й *сумнів*» [3, с. 150].

Порівняймо, як переконливо ідеолог українського націоналізму дає визначення *аскетизму*: «*Аскетизм?* – Це є дисципліна, ненависна плебсу, це є вічне напруження і комбативність духа проти всякої втоми, всякої оспалости,

проти всякого розпруження» [1, с. 77]. Щодо визначення *раю*, то думка політика відразу вимальовує дві позиції: «У демократичних смердів поняття *раю* – це відпочинок, відпруження. У касти панівної – це гарцювання, воювання, панування, пересідання з сідла рабського в сідло золоте» [1, с. 135].

2. Дмитро Донцов нанизує численні синонімні ряди, що творять своєрідний «мозковий штурм» та, з одного боку, показують читачеві ідеї учителя-трибуна нації, з іншого боку, засвідчують його небайдужість до аналізованої проблеми. Наприклад, провідну верству з високими ідеалами відтворюють такі словосполучення-синоніми: *володарська каста, суспільність войовнича, каста панівна; верства організуюча; люди шаблі й булави; святі лицарі; козаки, як окрема каста, з особливою, «чистою несукроватою кров'ю»; козаки-лицарі; козаки, що не прив'язують ніякої ціни до життя; провідники; формотворці; творці; люди зроблені з «варяжської сталі, з візантійської міді», з «гордим обрисом і гострим зором», войовничий народ* [1].

3. Мовна фігура – антитеза – провідна в текстах українського мислителя, оскільки крізь призму протиставлення засадничих понять автор психологічно формує поняття добра і зла. Наприклад, Д. Донцов промовисто пояснює, що «філософія москаля є філософією кволих, ... (це) народ – плебей, який ненавидить усіх сильних і все сильне. Для американця і європейця *подоланий* – *се недотепа і боягуз*, для москаля – *се той, кого треба поставити на перше місце, «вивести на сухеньке» і патичками підперти, щоб не похилився*». [2, с. 265–283]. Антитезу тут формує образ подоланого, який з одного боку, *недотепа і боягуз*, а з іншого боку – *се той, кого треба поставити на перше місце*. Саме останній був за тоталітарних часів в українській історії, на жаль, обраним, бо за советських часів таку думку втілювали навіть пісні (згадаймо, «кто бил нічем, тот станет всем»). Численні тексти Дмитра Донцова переконують, що українська аристократія існувала в часи Київської Русі, міцна керівна верства була за часів Гетьманської держави, відтак сильна верства в Україні має давню історію.

4. Актуалізують матеріал психологічно вмотивовані фразеологізми. Наприклад, нещадний до порушення законів, ідеолог українського націоналізму розповідає про запорожців, для яких дисципліна, вишкіл та порядок у походах були надважливими, тому їхній фразеологізм звучав: «Краще п'яниця у воді, ніж на суші». У тексті своєї епохальної праці «Націоналізм» автор дає розуміння успіху: «*В політиці, так само як в релігії, успіх на боці того, хто вірує, а не того, хто сумнівається*» [3, с. 173]. Порівняймо також суть об'єднання задля об'єднання, що часто присутнє в українській політиці: «*Написано в Євангелії: коли сліпець вестиме сліпого, обидва впадуть у яму. Проблема проводу, сто разів важливіша від інших, набирає в наші часи особливо великого значення*» [4, с. 132–133].

5. Д. Донцов психологічно підкріплює матеріал героїчними текстами, зокрема визначальним у нього є його цитування Біблії, твори Тараса Шевченка та європейська класика. Приміром, пояснюючи, як має бути вихований «великий

формотворець», мислитель наводить слова Шевченкового батька, який знав, що спадщина для малого Тараса нічого не означатиме, бо «з нього буде **або щось дуже добре або велике ледащо**». Ці відомі слова публіцист «підживлює» думкою Аристотеля, який ділив світ на звірів, що живуть нападом, та звірів, що вибирають лише втечу. Далі автор наводить Євангельську цитату, що наказує бути або гарячим, або холодним, тільки не літеплим. І висновок очевидний: **«Лише з людини великої “біологічної потенції” може вийти великий формотворець.** З літеплої – нічого крім глини. Павли виходити можуть з Савлів, не з неутральних» [1, с. 104]. Такий тип увиразнення власної позиції дозволяє крізь фокус філософії, історії, мови відтворити розуміння засадничих політичних подій.

Висновки. Тексти Дмитра Донцова політично сміливо та психологічно вмотивовано відтворюють різноманітні аспекти творення міцної української держави. Відтак великий публіцист аргументовано оперує численними мовними засобами, передусім чіткими дефініціями, умотивованими синонімами, інтелектуальними антитезами та аргументованими фразеологізмами.

Література:

1. *Донцов Д. Дух нашої давнини / Д. Донцов. – Львів–Київ : Накладом Ю. Криворучка, 2011. – 160 с.*
2. *Донцов Д. Літературна есеїстика / Д. Донцов / Відп. ред. і упорядник О. Баган. – Дрогобич: Відродження, 2009. – 688 с.*
3. *Донцов Д. Націоналізм /Д. Донцов. – Вінниця : ДП «ДКФ», 2006. – 236 с.*
4. *Донцов Д. Хрестом і мечем /Д. Донцов. – Тернопіль : Рада, 2010. – 316 с.*

Тези надіслано 27 лютого 2019 р.

Новікова Жанна Михайлівна

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ АРТ-ТЕРАПІЇ У НАДАННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СТУДЕНТАМ ПЕРШОКУРСНИКАМ

Важливим етапом життєвого шляху людини є період студентського життя. Молода людина стає залученою в інший соціальний контекст з новими правилами, вимогами, нормами та формами поведінки. Від специфіки адаптації молоді до соціальних змін на першому курсі залежить успішність подальшого навчання, встановлення контактів з іншими студентами, викладачами,